కథ

జైలు జీవితం

బిఎస్ రాములు

జైలుకు వెళ్ళడం నాకు అదే మొదటిసారి. భయంభయంగా ఉంది. జైలు గేటుముందు చాలామంది జైల్లో వాళ్ళని కలవడానికి వచ్చి ఎదురు చూస్తున్నారు. అందరూ ఎవరి గోసలో వాళ్లున్నారు. ఒకరి గోస మరొకరు చెప్పుకుంటున్నారు. నేను జైలు పెద్ద గేటు దగ్గరికి చేరాను. అక్కడ ఒక జైలు పోలీసు ఎవరు కావాలి అని అడిగాడు. పేరు చెప్పాను. యూటీ (అండర్ ట్రైల్) నంబరు ఉందా? అని అడిగాడు. జైలు నుంచి అతను రాసిన కార్డు చూపించాను. ఆ కార్డు మీద యూటీ నంబరు, నా పేరు నోట్ చేసుకుని సరే అలా చెట్ల కింద ఉండండి. ములాఖత్‌కు వరుసగా పిలుస్తాం అని ఆ చెట్ల వేపుకు చూపించాడు.

ఆ చెట్ల కింద ముచ్చట్లు పెడ్తున్నవాళ్ళు, సొదను వెళ్ళబోసుకుంటు న్నవాళ్ళు నన్ను గుర్తుపట్టారేమోనని సంకోచం వేసింది. జైలుకు రావడం కాస్త సిగ్గుగావుంది. జైల్లో మరెవరున్నారు? అని ఎవరైనా అడిగితే తలకొట్టేసినట్టుగా ఉంటుందనిపించింది. అందుకే వెంట తోడు తీసుకురాకుండా ఒక్కడినే బయలుదేరాను.

రవి జైలుకెళ్ళి సంవత్సరం కావస్తుంది. దగ్గరి స్నేహితులం. దూరపు బంధువులం. ఎందరో చూడ్డానికి వెళ్ళారు. నేను వెళ్ళలేదు. రవి ఇప్పటికి మూడు ఉత్తరాలు రాసాడు. ములాఖత్‌కు వెళ్ళన వాళ్ళకు గుర్తుచేస్తూ రమ్మని కబురు పంపాడు. అయినా భయం ఒక రకమైన అవమానం అనిపించి వెళ్ళలేదు.

పాపం, వీళ్ళు ఇంతపెద్ద గోడల మధ్య జైలుగదుల్లో ఏళ్ళ తరబడి ఎలా బతుకుతారో! జైల్లో ఇలా బతకడం కన్నా చావడం మేలనిపించింది. వెనకటి కాలంలో జైళ్లు చీకటి గుహల్లా ఉండేవి అన్నట్టు సినిమాల్లో చూపించేవారు. జైళ్లు ఇప్పుడు ఎలా ఉంటున్నాయో? బయటి ప్రపంచానికి సంబంధం లేని ఈ జైలు జీవితం ఎందుకోసం, ఎవరి కోసం? అనిపించింది. ములాఖత్ కోసం ఎదురుచూపులో ఒక వైరాగ్యం కమ్ముకుంటున్నది. మనసంతా భారమైపోయింది.

ఆ పక్కన నిలబడ్డ పల్లెటూరి స్త్రీల గుంపు ఒకటి శాపనార్థాలు పెడుతున్నారు. వాళ్ళ ఆయన్ని లేని దొంగతనం కేసు పెట్టి శిక్ష వేసి జైల్లో పెట్టారని "వాళ్ళ కడుపు కాల, వాళ్ళ మొల్దారం తెంప" అని తిట్టిన తిట్టు తిట్టకుండా ఎవరెవరినో తిడ్తున్నది.

ఇటు పక్కన ఒక తల్లి ఏడుస్తున్నది. "నా కొడుకు ఏం జేసిందని జైల్లో వెట్టింద్రు. వీళ్ళ సావు గాను. వీళ్ళ దినాలు గాను. వీళ్ళను జెల్ది దుబ్బుగడ్డకు వెట్ట. వాళ్ళ వంశం నిర్వంశం గాను, వాళ్ళింట్ల నరుప్పలు పుట్ట" అని శాపనార్థాలు పెడుతోంది. ఆమె కొడుకు దొంగతనం చేయలేదట. కొట్లాటకు పోలేదట. అన్నలకు సద్దులు మోసినవ్, ఉత్తరాలు ఇచ్చివచ్చినవ్ అని కొట్టి అన్నలల్ల కలిసి బాంబులేసిండని కేసు పెట్టిండట.

ఆ తల్లి పక్కన ఉన్న ఆమె కోడలు ఏడుస్తోంది.

"కులం చెడ్డా సుఖం దక్కకపాయె దీని బతుకు ఆగమై పాయె" అంటూ కోడల్ని ఎవరికో చూపిస్తూ చెప్తోంది.

"పోలీసులు ఇంటికి వచ్చి బెదిరించి కల్లు తెప్పించుకునేటోల్లు. ఆ పని ఈ పని చెప్పి కొడుకును నన్ను బయటికి పంపి కోడల్ను బెదిరించేటోల్లు. ఇట్లనన్నా కేసులు తప్పు తయని అనుకున్నం. కొడుకు వాళ్ళకు భయపడి వాళ్ళను ఏమీ అనలేక, భార్యను ఏమీ అనలేక గుడ్లనిండా నీళ్ళు తెచ్చుకునేటోడు".

"ఒకసారి ఇద్దరు పోలీసులు వచ్చి కల్లు, గుడాలు, మాంసం కావాలని వండించుకుని తిన్నరు. తరువాత దీన్ని చెర పట్టాలనుకున్నరు. ఇది భయపడి బయటికి వచ్చి కొడుకుకు చెప్పి నేను ఇంట్లకు పోను అని ఏడ్చింది".

"ఏమీ చేయలేక ఎవరికీ చెప్పుకోలేక నేను, కొడుకు, కోడలు ఏడ్చి ఏడ్చి అక్కడే బయట ఉన్నం. ఒక పోలీసోడు 'కూర వడ్డిద్దువు రా' అని కోడలుని ఇంట్లోకి రమ్మని పిలిసిండు. కొడుకు నేను వస్తా పా అని అంటే నువ్వెందుకురా అని ఆమెనే రమ్మని బలవంతం చేసిండు. కొడుకు అప్పుడు ఎదురు తిరిగిండు. దాంతోటి కొడుకును కొట్టి దీన్ని ఇంట్లకు గుంజుకపోయిన్రు. ముసల్దాన ఎవరూ రాకుండా ఇంటి ముంగట కావలి ఉండు అని బెదిరించిన్రు. ఇట్ల ఎన్ని అవస్థలు పడ్డా కొడుకును జైలుకు పట్టిచ్చిన్రు" ఆ ముసలి తల్లి ఏడు స్తున్నది.

"అట్లా మర్లపడ్డ తరువాత కొడుకును అడ్డం రాకుండా చేయాలని పోలీస్ స్టేషన్ల వేసి పదిరోజులు బాగా కొట్టి చిత్రహింసలు పెట్టి జైలుకు పంపించిన్రు. తర్వాత డ్యూటీ పేరిట వచ్చుకుంట ఎవరెవరో దీన్ని పాడు చేసిన్రు. రెండుసార్లు దిగతాగించినంక దీని పానం తెర్లయిపోయింది. ఒకసారి బాధ భరించలేక ఎదురు తిరిగితే ఎన్‌కౌంటర్ చేస్తా అని బెదిరించిన్రు".

"చచ్చిపోయినా మంచిగుండు కాని చచ్చిపోతే వీడు జైళ్ళకెళ్ళి బయటికి వచ్చుడెట్ల" అని గోడుగోడున ఆ తల్లి ఏడుస్తున్నది. కోడలు కూడా ఏడుస్తున్నది. ఆ తల్లి ఏవో పండ్లు అప్పాలు పేగులో మూట గట్టుకుని వచ్చినట్లున్నది. ఆ మూట వాళ్ళకు చూపిస్తున్నది.

మనసంతా ఎలాగో అయిపోయింది. ఇది నా చుట్టూతా ఉన్న ప్రపంచమేనా? నా చుట్టూ ఉన్న పల్లెల్లో ఇన్ని ఘోరాలు జరుగుతున్నాయా? నేను మరో లోకంలోకి వచ్చినట్టు అనిపించింది.

ఎదురు చూస్తుంటే ఆలోచిస్తుంటే కళ్ళు పీక్కుపోయాయి. మెదడంతా వేడెక్కిపోయింది. రెండు గంటల తర్వాత ములాఖత్‌కు రమ్మని నాకు పిలుపు వచ్చింది. నేను ఇంట్లోంచి బైలుదేరినప్పటి మూడ్ వేరు. మాట్లాడదామనుకున్న విషయాలు వేరు. ఇక్కడికొచ్చాక మనసంతా ఏదోలా అయిపోయింది. రాకపోయినా బాగుండేదని అనుకున్నాను. కానీ, నాకోసం ఎదురుచూస్తున్న మిత్రునికోసం జైల్లోకి ముందుకు నడిచాను.

జైలు పోలీసులు నన్ను నిలువెల్లా తనిఖీ చేసారు. నేను తెచ్చిన పొట్లాలను విప్పి చూసారు. అతడు నీకేం కావాలని అడిగారు. చెప్పాను. అయిదు నిమిషాల తర్వాత అదిగో అటు వెళ్ళు అన్నారు.

జైలు కిటికీ అవతల వాళ్లు కిటికీ ఇవతల నేను. నమస్తే బాగు

న్నావా అని అడిగాను. జైల్లో బాగుండడమేమిటో అని నాలిక కరుచుకున్నాను. కానీ, రవి నవ్వుతూ ఆ అంతా బాగేనన్నాడు.

ఆ నవ్వు చూస్తే అది నిజమేననిపించింది. ఎండ పొడ పడక మనిషి కొద్దిగా తెలుపు అయ్యాడు. కాస్త లావు కూడా అయ్యాడు.

నేను అనుకున్నంత బాధలో ఏమీ లేడు. అయిదు నిమిషాలు అవి ఇవి మాట్లాడుకున్నాక నేను మళ్ళీ మామూలు మనిషినయ్యాను. అప్పుడడిగాను.

ఈ ఏడాదిలో నేను సాధించింది చాలానే ఉంది. కొన్ని వందల పుస్తకాలు చదివిన. ఈ ప్రపంచం ఎంత విశాలమైందో తెలుసుకున్న. ముందుగా నా జీవితాన్ని ఒక ఆత్మకథ లాగా రాయడం ప్రారంభించిన. అప్పుడే మూడొందల పేజీలైంది. రెండు నవలలు రాసిన. పది కథలు రాసిన. మూడు సంపుటాలు కవితలు రాసిన. అయిదారు పాటలు కూడ రాసిన. నా పాటలు ఇక్కడ పాడుకుంటున్నారు కూడా. జైలు బయట ఉంటే ఒక యాడాదిల ఇన్ని చదవడం, ఇన్ని రాయడం నాతో అయ్యేదా.

"ఈ జైలు జీవితం ఇంకెన్నాళ్ళు?"

రవి నవ్వుతూ అన్నాడు- "నాకైతే ఇంకా చాలా కాలం జైల్లోనే ఉండాలనిపిస్తున్నది. ఇప్పట్లో జైల్లోంచి బయటకు రాబుద్ధి కావడం లేదు. జైలే హాయిగా ఉంది".

"పంజరంలోని చిలుక పంజరంనుంచి వదిలేసినా తిరిగి పంజరంలోకే వస్తుందట. నీక్కూడా ఈ జైలు బతుకు బాగా అలవాటైనట్టుంది" అన్నాను నవ్వుతూ కసిగా.

"నిజమే. ఈ పంజరంలో ఒక క్రమబద్ధమైన జీవితం అలవాటు అవుతుంది. ఇంత క్రమశిక్షణ గల జీవితం బయట లభిస్తుందా? గోడలోపల ఉన్నామనే బాధ వదిలేస్తే నాకిక్కడ వచ్చిన లోటేమీ లేదు. అందుకే విడుదలైన తర్వాత కూడా మళ్ళీ కొంతకాలం జైలుకు రావాలని అనిపిస్తున్నది."

"అంటే నీ స్నేహితులు, బంధువులు, నీ బాహ్య ప్రపంచం అంతా ఎలాగైనా పోనీయా?"

"నాకు నిజమైన స్నేహితులెందరో, నిజమైన బంధువులెందరో జైలుకు వచ్చినంకనే తెలిసింది. నువ్వు గొప్ప స్నేహితుడివనుకున్నాను. ఎంతమందితో చెప్పినా ఏడాదికి గాని నువ్వు చూసుటానికి రాలేదు" అంటూ నవ్వాడు.

నాకు కాస్త రోషం పెల్లుబుకింది. "కలువడానికి రాకపోయినంత మాత్రాన నీ గురించి నేను బాధపడ్డం లేదా? ఆలోచించడం లేదా? బేలు పిటీషన్లకోసం, ష్యూరిటీలకోసం వకీళ్ళచుట్టూ, కోర్టుల చుట్టూ తిరగడం లేదా?"

"వూరకే అన్నాను. నాకిక్కడ కూడా చాలామంది స్నేహితులు దొరికారు. వాళ్ళతో ముచ్చట్లతో సంవాదాలతోటి మాకు కాలం ఇట్టే గడిచిపోతుంది. ఇక్కడ ఒక నూతన మానవ సంబంధాలు ఆర్ద్రత రూపు దిద్దుకున్నాయి. నిజం చెప్పాలంటే ఇది ఒక నూతన ఆదర్శ ప్రపంచం. జైల్లోనే దీన్ని నిర్మించుకోవడం సాధ్యపడింది. ఎందుకంటే ఇక్కడ ఆస్తి హక్కు తగాదాలు లేవు, హెచ్చుతగ్గులు అంతరాలు లేవు. అందరికీ ఒకే వంట. ఒకే కూర. ఒకే రకమైన జీవితం. అందువల్ల అందరం సమసమాజం వలె ఇక్కడ బతుకుతున్నాం. కుటుంబాలు లేవన్నట్టుగాని ఇక్కడ ఎంత హాయిగా ఉందో నిజంగా రేపొచ్చే సమాజం కూడా నేను జైల్లో బతికినంత హాయిగా ఉంటుందో లేదో".

జైలంటే నాకంటే ఎక్కువగా భయపడ్డ రవేనా ఈ మాటలు అంటున్నది అనిపించింది. సహవాసం అనుభవం మనిషిని మార్చేస్తుంది. అనివార్యమైనప్పుడు మనిషి బానిసత్వాన్ని కూడా ప్రేమిస్తాడట. రవి జైలు జీవితాన్ని ప్రేమించడం అదేనేమో? అదేమాట అన్నాను.

"అదేమీకాదు. ఊహలు వేరు. భయాలు వేరు. వాస్తవంగా చూడ్డం వేరు. పాము అని ఊహించుకుని ఉలికి పడ్డప్పుడు భయపడ్తాం. కానీ, నిజంగా పాము కనపడితే అంతగా భయపడం. దాన్ని చంపడమో మనమే తప్పుకుపోవడమో చేయాలనే ఆచరణాత్మక ఆలోచనలు కలుగుతాయి. ఊహల్లోని భయాలే ఎక్కువ భయపెడతాయి. అవి ఎదురైనప్పుడు నిజానికి అంత భయమేమీ కాదు. నేను లాకప్పులో ఉన్నప్పుడు జైలుకు వచ్చిన తరువాత కలిగిన అనుభవం ఇది. అంతకన్నా ముందు జైలంటే ఎంతో భయంగా ఉండేది. కానీ, ఇక్కడికొచ్చిన తరువాత ఆ భయం పోయింది. గాంధీ, నెహ్రూ వంటి ఎందరో గొప్ప గొప్ప వాళ్ళు ఏళ్ళ తరబడి జైల్లో గడిపారు. నెల్సన్ మండేలా 27 ఏళ్ళు జైల్లోనే గడి పాడు. జైల్లో ఉన్నంత స్వేచ్ఛ నిజానికి బయటి ప్రపంచంలో ఉంటుందా? చాలామంది స్వేచ్ఛ కోసం జైలుకు వెళుతున్నాను అని అప్పుడప్పుడు ప్రకటిస్తుంటే తెలియనప్పుడు ఆశ్చర్యపోయాను. వాళ్ళు ఎందుకలా అన్నారో ఇప్పుడు అనుభవం మీదే తెలుసుకున్నాను".

"మొత్తానికి జైలు పక్షివైపోయి జైలును ప్రేమిస్తున్నావన్నమాట" అన్నాను.

రవికి కోపం వచ్చినట్టుంది. సీరియస్‌గా మొహం పెట్టాడు. "స్త్రీలను వంట ఇంటికి బందీ చేసి కడప దాటనీయకుండా ఉన్న ఇల్లు నిజంగా స్త్రీలకు జైలు కాక మరేమిటి? స్త్రీలది జైలు జీవితమే. కాకుంటే గృహ నిర్బంధం. చాలామంది స్త్రీలకు బయటి ప్రపంచంతో ఉన్న సంబంధాలేమిటి? ఇల్లు, కుటుంబం తప్ప ఏవో పండుగ పబ్బాలకు, ఫంక్షన్లకు వెళ్ళడం తప్ప వాళ్ళకున్న సామాజిక జీవితమేమిటి? వాళ్ళతో పోలిస్తే ఇక్కడ మేం స్వేచ్ఛా జీవులం. మా అభిరుచులను ఆశయాలను స్త్రీలను ఇంట్లో కట్టిపడేసినట్లుగా ఇక్కడ కట్టి పడేయడానికి ఎవరూ లేరు".

"అయితే ఈ ఏడాది ఈ స్వేచ్ఛా జీవితంలో నువ్వు సాధించిందేమిటి?" అని ఉక్రోషంగా అడిగాను.

రవి నవ్వాడు. మెత్తగా నా చేతిని తన చేతిలోనికి తీసుకుని ఆత్మీయంగా తడిమాడు. నాకెందుకో గతం గుర్తొచ్చి కన్నీళ్ళు వచ్చాయి.

"ఈ ఏడాదిలో నేను సాధించింది చాలానే ఉంది. కొన్ని వందల పుస్తకాలు చదివిన. ఈ ప్రపంచం ఎంత విశాలమైందో తెలుసుకున్న. ముందుగా నా జీవితాన్ని ఒక ఆత్మకథ లాగా రాయడం ప్రారంభించిన. అప్పుడే మూడొందల పేజీలైంది. రెండు నవలలు రాసిన. పది కథలు రాసిన. మూడు సంపుటాలు కవితలు రాసిన. అయిదారు పాటలు కూడ రాసిన. నా పాటలు ఇక్కడ పాడుకుంటున్నారు కూడా. జైలు బయట ఉంటే ఒక యాడాదిల ఇన్ని చదవడం, ఇన్ని రాయడం నాతో అయ్యేదా."

"అవన్నీ నీ దగ్గరే ఉన్నాయా? జైల్లో గుంజుకోరా?"

"ఎందుకు గుంజుకుంటరు? వారంకోసారి మాకు ఏమేం కావాల్నో లిస్టు రాసిస్తే రెండు రోజులల్ల పోలీసులు కొనుక్కచ్చి ఇస్తరు. పెన్నులు, నోటుబుక్కులు, సబ్బులు, ఇట్లా ఏవంటే అవి కొనుక్కచ్చి ఇస్తరు. మన ఖాతాల ఖర్చు రాస్తరు. మీ అసంటోళ్ళు వచ్చినప్పుడు ఇచ్చిన పైసలను ఎవలైవాళ్ళకు బ్యాంకు తీరుగ ఖాతాలో జమచేస్తరు."

"అయితే ఏవైనా పత్రికలకు పంపించినవా?" అని అడిగాను.

"అదీ రహస్యం. కలం పేర్లతో అప్పుడప్పుడు అచ్చువుతున్నయ్".

"అయితే ఇంకెన్నేండ్లు ఉందామనుకుంటున్నవ్?"

"ఈ ప్రపంచం రోజురోజుకు మారుతున్నది. జైల్లకెళ్ళి కోర్టులకు పోయివచ్చేటోళ్ళు రోజూ ఎన్నో విశేషాలు మోసుకొస్తరు. ఇక్కడ నాలుగు డైలీ పేపర్లువస్తయి. టీవి ఉన్నది. రేడియో ఉన్నది. బాత్రూంలు ఉన్నయి. లైబ్రరీ ఉన్నది. కావలసినన్ని నీళ్ళు ఉన్నయి. వాలీబాల్, కబడ్డీ, క్యారమ్స్, చెస్ మొదలైన ఎన్నో ఆటలు హాయిగా ఆడుకోవచ్చు. పొద్దున ఏడింటికే వేడి వేడి చాయ్ ఇస్తరు. తొమ్మిదిన్నరకే అన్నం పెడ్తరు. మధ్యాహ్నం మూడింటికి మళ్ళీ చిక్కటి పాలతోటి చాయ్ ఇస్తరు. సాయంత్రం అయిదున్నరకు మళ్ళ భోజనం పెడ్తరు. ఆరు, ఆరున్నరకు బ్యారక్

లకు పంపిరించి తాళం వేస్తరు. బ్యారక్ చిన్న గా సినిమా హాలంత ఉంటది. తెల్లరి ఆరిం టికి తాళం తీస్తరు. అంటే పొద్దంతా విశాల మైదానంలో హాయిగా అందరం కలిసి ఉం టాం. వారానికోసారి మాంసం పెడ్తరు. బయ ట చూడాలనిపిస్తే ఏదో జ్వరం వచ్చిందని హాస్పిటలు కెళ్ళాలని లిస్టు రాయించుకోవాలె. వ్యాన్లో దవాఖానకు తీసుకుపోతరు. దవాఖా నకు వస్తున్నానని ముందే కోర్టు పూసీలకు పోయేటోల్లతోటి అక్కడ కలిసినోల్లకు చెప్పు మని చెప్పాలె. ఒకరిద్దరన్న దవఖాన్ల కలుసు టానికి వస్తరు".

"అయితే నన్ను కూడ జైలుకు రమ్మంటా వా?" నవ్వుతూ అడిగాను.

"రా బాగానే ఉంటది. అసలు నన్నడిగితే ప్రపంచమంతా ఒక జైలులాగా విశాల ప్రపం చంగా ఎదగాలె. ఇప్పుడు విశాలంగా ఉంద నుకున్న మీ ప్రపంచం వ్యక్తి స్వార్థంతో కుటుంబ స్వార్థంతో తమకు తాము జైలు జీవితాన్ని జీవిస్తున్నారు. దానికి భిన్నంగా జైల్లో విశాల ప్రపంచం అందుబాటులో ఉం టుంది. అందుకే గాంధీ, నెహ్రూలే కాదు ప్రపంచంలోని గొప్ప పుస్తకాలు ఎన్నో జైల్లోనే రాయబడ్డాయి. బయటి ప్రపంచంలో అంత స్వేచ్ఛా, సమయం సాధ్యం కాదు కూడా".

అలా ఎన్నో విషయాలు చెప్తూనేపోయాడు. టైమైంది అంటూ పోలీసు వచ్చి చెప్తూనే ఉన్నాడు. రవి అతనికి నమస్కారం పెడుతూ సంభాషణ కొనసాగిస్తూనే ఉన్నాడు.

"అయితే జైలంటే బయటి ప్రపంచం ఎందు కు ఇంత భయపడుతున్నది?" అని అడిగాను.

వేదాంతిలా నవ్వుతూ అన్నాడు రవి "చి న్నప్పుడు అగో పిల్లి అని తల్లులు పిల్లల్ని భయపెడ్తరు. కానీ, పిల్లి మనని ఏమీ చేయ దు. పిల్లే మనను చూసి భయపడ్తది. కానీ, అమ్మలు భయపెట్టానికి గట్లనే చెప్తరు. జైలు గురించి కూడ గంతే. గట్ల భయపెట్టకపోతే అందరు జైలుకే వస్తనంటరు. ఎన్నో పోరాటా లు చేయడంవల్ల ప్రపంచంలో ఎందరో శాస్త్ర వేత్తలు చెప్పడంవల్ల జైలు ఇంత ఆరోగ్యప్ర దంగా అద్భు తంగా ఎదిగినయ్. అయితే, ఇది ఉద్యమకారులకే లాభిస్తున్నది. దొంగలు, క్రిమినల్స్ మొదలైనవాళ్ళను ఇంకా అట్లనే చూస్తున్నరు. నిజానికి వాళ్ళకే సంస్కరణల అవసరం ఎక్కువ".

"అందుకే గాంధీజీ, నెహ్రూ, వల్లభాయ్ పటేల్ మొదలైన ఎందరో జాతీయ నాయకు లు రాజకీయ ఖైదీలుగా జైళ్ళల్లో చాలా పుస్తకాలు రాసారన్నమాట. అయితే, ఆయా సమస్యల కోసం కొట్లాడే ప్రజలను లాఠీచార్జి చేస్తే పరుగెత్తే బదులు టంగుటూరి ప్రకాశం పంతులు తీరు ఎదురు నిలవాలి. చంపుతరా చంపండి అని ఛాతీ చూపాలె. జైల్‌భరో కార్య క్రమం ఇయ్యాలె అని అంటవ్".

"అట్లా చేస్తే అద్భుతాలు సృష్టించవచ్చు. ఆమధ్య ప్రముఖ గాంధేయవాది, వాటర్‌షెడ్ పథకాలకు స్ఫూర్తిదాత అయిన అన్నాహజారే

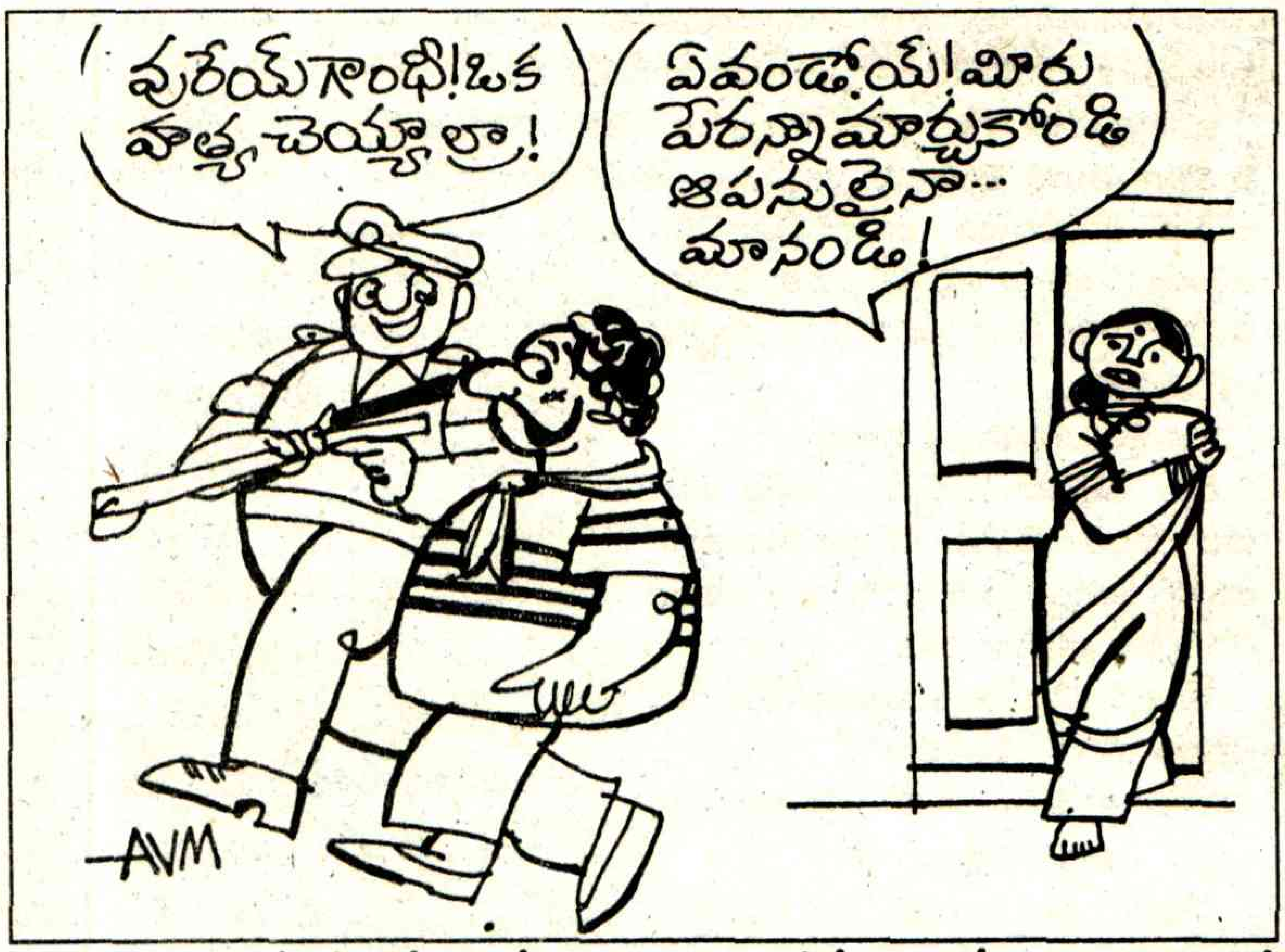

మహారాష్ట్ర మంత్రి మీద అవినీతి ఆరోపణలు చేస్తే ఆయన కేసు పెట్టాడు. కేసులో మం త్రికి అనుకూలంగా తీర్పు వచ్చింది. అన్నాహ జారే జైలుకు పోతానన్నాడు గాని బెయిల్ పిటిషన్ వద్దన్నాడు. దాంతోని కేసువెట్టి జైలుకు పంపిన మహారాష్ట్ర మంత్రి మీదనే జనం విరుచుకపడ్డరు. మంత్రి కేసులు గెల్చిం డు. కానీ, ప్రజలల్ల ఓడిపోయిండు. అన్నా హజారే నన్ను అరెస్టు చేయొద్దు అని మేధా వుల, కళాకారుల, , రచయితల, శాస్త్రవేత్తల సంతకాల సేకరణ చేయలేదు. అలా చేసి ఉండుంటే ఆ కొందరే స్పందించేవారు. ఆయ

> ఈ ఏడాదిలో నేను సాధించింది చాలానే ఉంది. కొన్ని వందల పుస్తకాలు చదివిన. ఈ ప్రపంచం ఎంత విశాలమైందో తెలుసుకున్న. ముందుగా నా జీవితాన్ని ఒక ఆత్మకథ లాగా రాయడం ప్రారంభించిన. అప్పుడే మూడొంద ల పేజీలైంది. రెండు నవలలు రాసిన. పది కథలు రాసిన. మూడు సంపుటాలు కవితలు రాసిన. అయిదారు పాటలు కూడ రాసిన. నా పాటలు ఇక్కడ పాడుకుంటున్నారు కూడా.

న నేను జైలు కెళ్ళడమే ఇష్టపడతాను అని అనడం ద్వారా జైలు కెళ్ళడం ద్వారా ప్రజ లందరూ అతనికి అనుకూలంగా ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా చివరకు కోర్టుకు వ్యతిరేకంగా కూడా ముందుకు వచ్చారు. నైతిక బలం విజ యం ఇది. విజయం ఎప్పుడూ నైతిక బలం లోనే ఉంటుంది. జైలంటే భయపడ్డం పిరికిత నానికి నిదర్శనం. పైగా అది ప్రభుత్వం ముం దు నైతికంగా ఓడిపోవడం కదా! అందుకే జాతీయోద్యమ నాయకులు ఎవరు కూడా జై లంటే భయపడలేదు. అన్నాహజారేది అదే సాంప్రదాయం. నేను గాంధేయవాదిని కాక పోయినా ఆ సంకల్ప బలాన్ని, చిత్తశుద్ధిని, ధైర్యాన్ని ఆదర్శంగా తీసుకున్నాను" అన్నాడు రవి.

జైలు పోలీసు మళ్ళీ హెచ్చరించడంతో సెలవు తీసుకున్నాను. రవి పేరిట జైల్లో కౌంటర్ వద్ద కొంత పైకం అందజేసాను.

జైలు బైటికి వచ్చేసరికి అంతకుముందు కనపడిన తల్లి, కోడలు ములాఖత్‌కు వెళ్ళి వచ్చినట్టున్నారు. కొడుకును చూసిన సంతో షంతో దుఃఖం దిగమింగుకుంటున్నారు. చింపిరి వెంట్రుకలు పాతబడిపోయిన ము దురు రంగు చీరలు చూడగానే పల్లెటూరి వాళ్ళు అని తెలిసి పోతుంది.

ఉదయం వాళ్ళ బతుకు గోస విన్నది ఇంకా చెవుల్లో గింగురుమంటున్నది. జైలు లాంటి జీవితమైనా వీళ్ళకందుతే ఎంత బాగుండేది? రెండు పూటలా అన్నం, రెండు పూటలా చాయ్, ఎన్నో ఆటపాటలు ఎవరో వచ్చి ఎప్పుడు ఏం చేస్తారో అనే భయం లేని జైలు జీవితం ఆ తల్లీ కోడళ్ళకు లభిస్తే ఎంత బాగుండేది అనిపించింది. ఈ విశాల విశ్వం ఆరుబయలు జైలు లాగా మారితే ఎంత బాగుండేది అనిపించింది. వాళ్లు కూడా అదే అనుకుంటున్నట్టున్నారు.

"వానికేందవ్వా యాల్లకు తినుకుంట మంచిగనే ఉన్నడు. మంచిగ పానం పట్టిం డు. ఉన్న గోసంతా మాకే. ఏం పని చేసుకొని బతుకాలె. ఎట్లా బతుకాలె. వానల్లేవు, కూలి పనుల్లేవు. వకీళ్ళకు ఫీజు కట్టియ్యాలె? వీని పిలగాండ్లను ఎట్లా చదివియ్యాలె. పిలగాన్లను ఎవరు జీతం ఉంచుకుంటలేరు. ఏం బతు కో... జైల్లనే నయం. ఏ రంధీ లేదు. మమ్మ ల్నందరినీ జైల్లేసినా మంచిగుండు" అంటూ చెప్తోంది.

వాళ్ళ మాటలు వింటుంటే అందరికీ భద్ర త, మూడు పూటలా భోజనం మనిషి వికా సానికి తోడ్పడే విధంగా ప్రపంచమంతా జైలుగా మారితే ఎంత బాగుండు అనిపిస్తు న్నది.

నేను అక్కణ్ణించి కదిలాను. ఇపుడు నాకు జైలంటే భయం లేదు. పైగా జైలు మీద ప్రేమ కలుగుతున్నది. ●